

Türkiye'de Mart 2025 tarihinde yaşanan en yaygın sağlık sorununun iktidar tarafından uygulanan, uygulatılan "şiddet-kötü muamele-işkence" olduğu söylenebilir. Adeta etkeni suyla bulaşan salgınlar gibi, hızlı bir biçimde görünür oldu ve toplumun büyük bölümünü kısa sürede etkisi altına aldı. İçişleri ve Adalet Bakanlıkları tarafından resmî açıklama yapılmamış olmasına rağmen, medyada gözetilene alınanların sayısının 1.500'e, tutuklananların sayısının 300'e yaklaştığı yer alıyor. Katılımcı sayıları zaman zaman milyonları bulan gösterilere, yürüyüşlere, açıklamalara ve ana muhalefet partisinin düzenlediği toplantılara katılanlara dâhi kaba dayak, ters kelepçe, basınçlı su ve uluslararası belgelerde "kimyasal silah" olarak kabul edilen biber gazı çok sık olarak, pervasızca ve hedef gözetilerek uygulandı. TTB tarafından yapılan yazılı ve sözlü bilgilendirme ve uyarılara karşın, kolluk tarafından eylemcilere yönelik olarak biber gazı uygulaması sonlandırılmadı. Üstelik, yaygın olarak kişilerin birebir yüz bölgeleri hedef alınarak uygulandığını yine medyada izledik.

İnanılır gibi olmasa da uygulanan "şiddet-kötü muamele, kimyasal silah (biber gazı) ve işkence"nin gerekçesini Anayasa'da belirlenmiş hakların yurttaşlar tarafından kullanılması oluşturuyor. Oysa, Anayasası'nda düşünce ve ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının açıkça yazılı olduğu bir ülkede yaşıyoruz.

Anayasa'nın "Düşünce ve kanaat hürriyeti" başlıklı yedinci bölümünde yer alan 24. maddesine göre "Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir." ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı sekizinci bölümünde yer alan 26. maddesine göre de "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet

Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar." Dolayısıyla, Türkiye'de düşünmek için de düşünceyi açıklamak ve yaymak için de izin almak gereği yoktur. Ve bu anayasal bir haktır. Yanı sıra, Anayasa'nın "Toplantı hak ve hürriyetleri" başlıklı 11. bölümünün "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı"nı düzenleyen 34. maddesine göre de "Herkes, önceden izin almadan, silahlı ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir." Bu açık hükme göre de toplantı ve yürüyüş için izin alınması gerekmemektedir. Türkiye'de izin almadan toplantı ve yürüyüş düzenleme anayasal bir haktır.

Buna karşın, günümüzde Türkiye'de bu anayasal hakların varlığına inanabilmek oldukça zor. Son günlerde çok daha somut olarak ve ülke geneline yayılmış bir şekilde bu zorluğu yaratan durumları hep birlikte yaşıyoruz. Anayasayı bu haklar açısından neredeyse hükümsüz kılan uygulamalar hiç de yeni değil. Yeni olan ülke genelindeki yaygınlığı ve iktidarın yanında olduğunu açıklamayan hemen herkese yönelik olması. O nedenle, böylesi bir şiddet neredeyse ülkenin birinci öncelikli gündemini oluşturuyor.

Bu dönemde mülki idareler eliyle hekimlik değerlerine ve uygulamalarına yönelik doğrudan açık "tehditler" de gerçekleşti. Hekimlik değerleri ve "hasta" mahremiyeti de dikkate alınarak hazırlanmış yürürlükteki mevzuata göre, gözetilene alınanların ve salıverilenlerin darp-cebir durumu tespiti için "adli muayene raporu"nun sağlık kurumlarında hekimler tarafından, uygun koşullarda muayenesi sonrasında düzenlenmesi gerekiyor. Ancak son olaylarda bu muayenelerin hekimlerin idari görevlendirilmeleriyle emniyet teşkilatının binalarında yapılması isteniyor. İl sağlık müdürlükleri böyle bir

görevlendirmeye hukuku çiğnemenin yanı sıra, itiraz eden hekimlere yönelik zorlama ve "tehdit" ile hekimleri meslek ahlakı ve etik dışı uygulamaya, "suç işlemeye" zorluyor. TTB, konuyla ilgili yazılı açıklamalarıyla yetkilileri uyarırken, bu görevlendirmeleri kabul etmeyen hekimlerin yanında olduğunu ve gerekli girişimlerde bulunacağını kamuoyuyla paylaştı. Hiçbir gerekçe hekimlere böyle bir "suçu" işletmemeli.

İktidar, son iki, üç yıldır hem uluslararası ilişkilerde hem büyük umutlar bağladığı Suriye'de hem de başta ekonomi olmak üzere, ülke içinde ardı ardına büyük başarısızlıklar yaşıyor. Bir taraftan siyaseten daralırken, diğer taraftan iktidarını sürdürebilmek için anti demokratik, şiddete dayalı uygulamaları çok daha fazla tercih etmek zorunda kalıyor. 31 Mart 2024 yerel yönetim seçimlerinde, muhalefetin kurduğu ittifakın da etkisiyle büyük kayıplar yaşamıştı. Elinden gelen "her şeyi" yapmasına rağmen, 2019 yılında birisi tekrar olarak gerçekleştirilen iki seçimde de kaybettiği İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ni geri alamadı. Yıllar sonra, 2024 yerel seçimlerinde, birinci parti olma konumunu da kaybetti. Her iki beklenmedik gelişme nedeniyle iktidar, büyük bir moral bozukluğunu ve paniği de beraberinde yaşadı. Bununla birlikte, ana muhalefet partisinin yenilenen yönetiminin de gereğini yapamamasının da etkisiyle iktidar 2024 yazında yeniden toparlandı. Oyun kurucu, gündem belirleyici hale geldi. Önce Kürt meselesinin çözümüne yönelik olarak başlattığı girişimlerden yararlanarak muhalefeti bölmek istedi. Kürtlerin yaşanan antidemokratik uygulamalara, baskı ve şiddete sessiz kalacağını umdu. Ancak, olmadı, "güvendiği dağlara kar yağdı".

Bugünlerde de doğrudan rakiplerine yönelik bir dönem iktidar ortağı 'Fetullah Gülen cemaati' tarafından

önce muhalefete daha sonra da kendisine (AKP'ye) karşı kullanılan, 2010-2016 dönemindeki uygulamaların benzerlerini gerçekleştiriyor. Kumpaslar, antidemokratik uygulamalar yaygınlaştı. Bu uygulamalara itiraz edip sokağa çıkanlara açık şiddet hatta "düşman hukuku" uygulandığına yönelik görsel kanıtlar olağan hale geldi.

İktidar, muhalefetin kendine karşı birleşmesini geriye dönük faaliyetleri de kriminalize ederek engellemeye çalışıyor. Örneğin, Mart 2024'deki yerel seçimlerde bazı şehirlerde DEM Parti ile CHP arasında gerçekleştirilen "kent uzlaşısı" adı verilen ittifak uygulamaları iktidar tarafından "teröristlerle iş birliği" olarak tanımlanıyor ve sözde hukuksal işlemlerle cezalandırmalara ve buna dayalı olarak görevden almalarla kayyım atamalarının gerekçesi yaratılıyor. Bir başka uygulamayla "idare hukuku" ayaklar altına alındı. Yıllarca önce İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dekanlığı tarafından gerçekleştirilen yatay geçişlerin "hukuksuzluğu" gerekçe gösterilerek 30 yıl önce alınmış diplomalar iptal edildi. Oysa YÖK ve üniversite duyurusunu yapmış. Öğrenciler belgelerini sunmuş. O dönemin fakülte idaresinin uygun bulunduğu, koşulları sağladığı kabul edilen başvurular kabul edilmiş ve öğrenciler kayıtlarını yaptırmış, sınavlara girip mezun olmuş ve diplomasını almış. Sahte evrak yok, dolandırıcılık yok. Eğer bir hata söz konusu ise doğrudan 'idarenin gerçekleştirdiği uygulama' sorunu olabilir. O da hukuken kişileri değil, idareyi bağlar. Diploma iptali gerçekleştirilemez. Ülke genelinde konunun uzmanı hukukçuların neredeyse tümünün ortaklaştığı bu görüşe rağmen, iktidar istedi ve üniversite rektörlüğü gereğini yaptı; 28 kişinin diplomasını haksız, hukuksuz bir biçimde iptal etti. Bütün bu işlerde temel gerekçenin, İstanbul Büyükşehir Belediye (İBB) başkanının Cumhurbaşkanı adayı olmasını engellemek olduğu herkes tarafından biliniyor, büyük çoğunluk tarafından da kabul ediliyor.

Konu idare mahkemeye taşındı. Hukuksal süreç devam ediyor.

18 Mart'ta diploma iptallerinin, 19 Mart'ta da 106 İBB yöneticisine yönelik olarak gerçekleştirilen gözaltılar sonrasında üniversiteler, muhalefet ayakta. Güvenli bir gelecek için, adalet için, ekmek, özgürlük, barış ve demokrasi için Türkiye halkları kol kola, omuz omuza sokaklarda. Her türden provokasyona karşı dikkatli. Kolluk şiddetine hatta işkencesine, yargının iktidarın bütün taleplerini uygulama aparatına dönüşüp yüzlerce, binlerce haksız göz altı ve tutuklamalara inat hedefine ulaşmada kararlı bir toplumsal kalkışmayı, isyanı birlikte yaşıyoruz. İktidarın son anda bayram tatilini üç günden dokuz güne çıkartması da etkili olamadı. Türkiye'nin her yerinde üniversiteler, halklar sokakta. Gezi İsyanı'ndan bu zamana kadar böylesi yaşanmamıştı. Değiştirebilme umudu toplumun büyük bölümünün ortak duygusu haline geldi. Üniversiteler, halk yola çıktı. Meydanlar, sokaklar yeniden halkların, üniversiteler öğrencilerinin oldu. İktidarları döneminde AKP'li yetkililer tarafından gerçekleştirilen tüketime yönelik "boykot" çağrısı, bugünlerde muhalefet için suç gerekçesi olarak kabul ediliyor. İktidar savcıları işlem yapmaya davet ediyor. İBB yetkililerine yönelik gözaltılarla birlikte döviz kurlarını kontrol altında tutabilmek için Merkez Bankası tarafından 27,8 milyar dolar harcandığı, İstanbul Borsası'nın büyük düşüşler yaşamaması için aynı günde birkaç defa işlemleri durdurmak zorunda kaldığı biliniyor. İktidar toplumsal rıza yaratabilme araçlarını neredeyse bütünüyle yitirdi. An itibarıyla toplumu da ekonomiyi de uluslararası ilişkileri de yönetmiyor. Bu durum nasıl devam edecek, seçimle bir iktidar değişikliği yaşanabilecek mi? Yoksa iktidar bu sorun alanlarını reforme mi edecek? Ya da seçimsiz bir ülkede mi yaşayacağız? Soruların yanıtını muhtemelen bu köşede yayımlanacak gelecek yazıya kadar görebileceğiz.

Bu sıcak günlerde üniversiteler neredeyse 1996 yılından beri ilk defa kendi kimlikleriyle ve hep birlikte ortak bir hedef için eylemlilik içinde. Üniversite gençliği kararlılığı ve şiddetten uzak duruşuyla muhalefeti bir araya getiren, ana muhalefet partisine yapması gerekeni anımsatıp, cesaret veren tutumuyla eylemlerin en önemli katalizörü oldu. Devamlılığının da güvencesi olacağı işaretini veriyor. Bütün tuzaklara rağmen, bunu devam ettirebilmek, tabana yönelik müdahale ve tuzakları birlikte engelleyebilmek her zamankinden daha fazla önem kazandı. Muhalefet bu ana kadar tüm tuzaklara karşın, en azından merkezi düzeyde birlikte durmayı, dayanışmayı başarıyor. Çünkü, bu kötülükleri durdurabilmek, kötü olanları değiştirebilmek ve ülkeyi yeniden inşa edebilmek için yapılması gereken en geçerli eylem "birlikte mücadele". O nedenle, hem siyasi parti ve yapıların hem yaşayabilmek için emek gücünü satmak zorunda olanların, işçilerin, emekçilerin hem kadın hareketi, ekoloji hareketi, gençlik hareketi vb. hareketlerin hem demokratik kitle örgütlerinin hem farklı inanç gruplarının hem de farklı etnik kimliklerin birlikte planlayıp yürütecekleri mücadeleye olan zorunluluğumuz gözden kaçırılmamalı.

Türkiye'de sağlıklı bir toplum için mücadele edenler biliyor; sağlık hizmetinden önce demokrasi, özgürlük, adalet ve barış gerekiyor. Bunları ve toplumsal eşitliği sağlayana kadar da birlikte mücadele. Böyle bir Türkiye'yi sağladıktan sonra sağlık sistemini, sağlık hizmetlerini tartışmaya, mücadele etmeye kaldığımız yerden devam edebileceğiz.

Okumakta olduğunuz sayımızda, dosya editörlüğünü Kevser Vatansever ve Melike Yavuz arkadaşlarımızın gerçekleştirdiği "Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi" başlıklı dosyayı sizlerle paylaşıyoruz.

Şiddetin Türkiye gündeminden çıktığı, halklarımız için sağlık ve yaşam sorunu olmadığı günler diliyoruz. Dostlukla ...